

TARTU ÜLIKOOL

Kohalike maksude perspektiiv avatud ja väikese majandusega riigis. Millist maksupoliitikat vajavad omavalitsused?

Kadi Timpmann

TÜ AVALIKU SEKTORI
ÖKONOOMIKA NOOREMLEKTOR

17.08.2021

Ettekande teemad

- Kohalike maksude olulisus KOV finantsautonoomia seisukohast
- Eesti KOV-ide maksuautonoomia rahvusvahelises võrdluses
- Kriteeriumid kohalikule tasandile sobiva maksu valimiseks
- Võimalusi Eesti KOV-ide maksuautonoomia suurendamiseks

KOV omatulude eelised

Võimaldavad tagada KOV ülesannete täitmise vastavuses kohalike eelistuste ja vajadustega, vastavalt kohalikule maksevalmidusele (mis teenused, kui palju, mis kvaliteediga ehk kui palju ja mille eest ollakse nõus maksma)

Edendavad kohalike võimude vastutust valijate ees, kuna loovad selge ja lähedase seose eelarve kulude ja tulude vahel: kohalikel elanikel on suurem huvi võimukandjate tegevuse vastu => stiimul kulude kokkuhoiuks

KOV-del on suurem huvi kohaliku majanduse edendamise vastu, kuna see suurendab nende tulubaasi

Tagavad suurema efektiivsuse, kuna KOV teenuste tarbijad, KOV kulude suuruse üle hääletajad (valijad) ja nende kulude kandjad langevad kokku

KOV omatulud

KOV omatuludeks saab pidada tulusid, mille suuruse üle omab ta (kasvõi osalist) kontrolli, st KOV-l on võimalus määrata ise oma eelarvesse laekuvate tulude maht, mis tagab neile omakorda autonoomia pakutavate teenuste mahu ja kvaliteedi valikul; tuluautonoomia osaks on ka ligipääs krediiturgudele (teatavad piirangud on siiski vajalikud)

- **Tasud KOV pakutavate teenuste eest**
- **KOV kontrolli all olevad maksud** – KOV võimalus maks kehtestada ja kaotada, kehtestada maksumäärad (sh seadusega lubatud piirides), kehtestada maksubaas, võimaldada maksuerandeid ja –vabastusi; olulisimaks kriteeriumiks KOV õigus kehtestada maksumäär, kasvõi etteantud piirides
- **KOV omandilt teenitud tulud** – nii vara kasutamisel kui müügist saadud tulud

KOV maksuautonoomia vajadus

Sõltub KOV kuluautonoomia ulatusest

Kuluautonoomia - KOV vabadus teha otsuseid finantsvahendite kasutamise kohta ehk õigus määrata iseseisvalt elanikele osutatavate teenuste liigid, maht, kvaliteet, osutamise viis (ise, koostöös teiste KOV-de, era- või kolmanda sektoriga jne)

Üldised toetused keskvalitsuselt ehk nn vabad tulud tagavad KOV osalise kuluautonoomia (õigus määrata vahendite kasutusotstarve, kuid ei saa määrata mahtu)

Tasud ei ole kõigi KOV osutatavate teenuste puhul kasutatavad

KOV omandi kasutamisel teenitavad tulud on reeglina piiratud ulatusega, varade müügist saadavad tulud ei ole jätkusuutlikud

=> KOV kuluautonoomia tagamiseks on vajalik KOV maksuautonoomia

KOV kontrolli all olevad maksud Eestis

Maamaks

Maksumäär 0,1-2,5% maa maksustamishinnast aastas, põllumajandusmaa 0,1-2,0%, laekub KOV eelarvesse; vabastatud kodualune maa + muud erandid (seaduses kirjas); maa hindamisega tegeleb ja selle otsustab keskvalitsus; enamik KOV-e rakendab maksimummäära

Kohalikud maksud

Reklaamimaks

Teede ja tänavate sulgemise maks

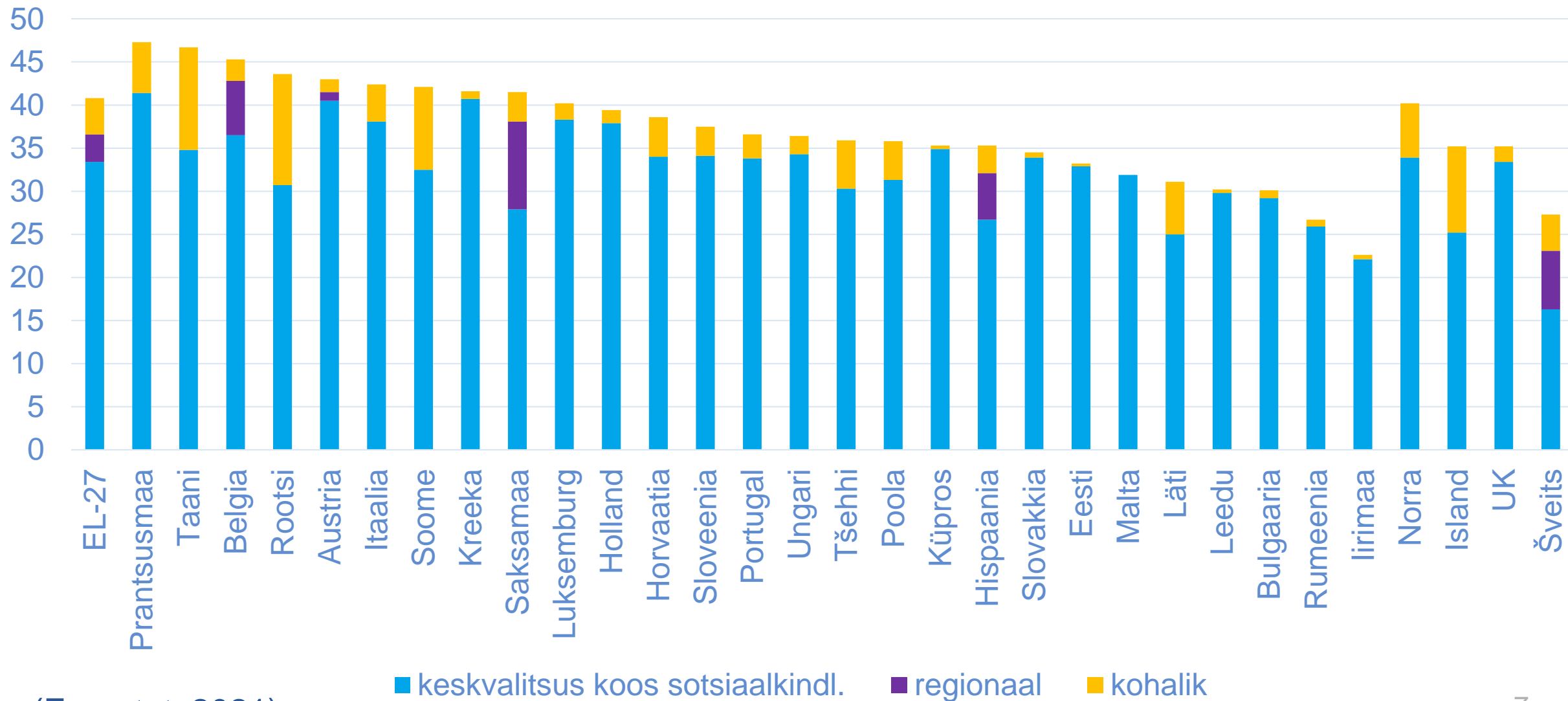
Parkimistasu

} olemuselt tasud, mitte maksud

Mootorsõidukimaks, loomapidamismaks, lõbustusmaks – KOVid ei rakenda

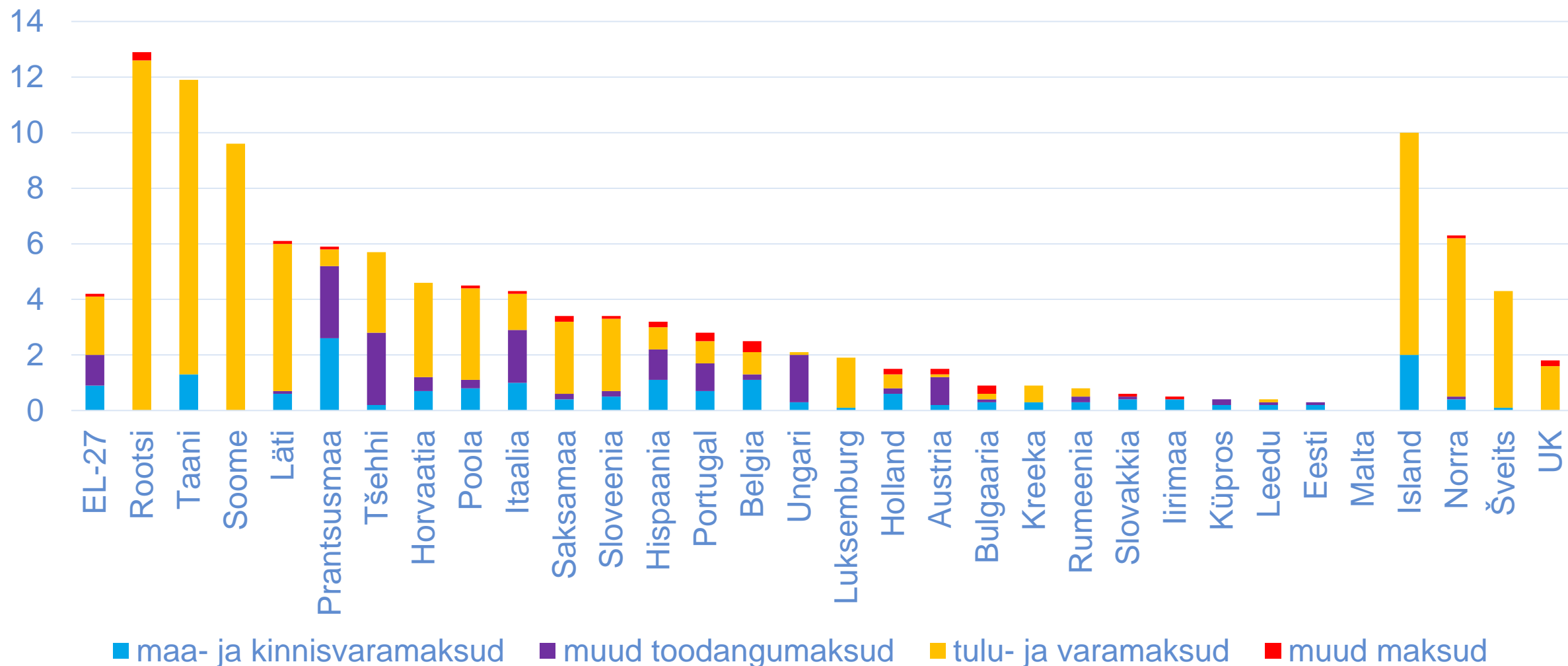
Varasemad kohalikud maksud, mis on kaotatud: isikumaks (2002), kohalik tulumaks (2000), müügitasud (2012), paadimaks (2012)

Maksukoormus EL-s 2019.a. (% SKP-st)

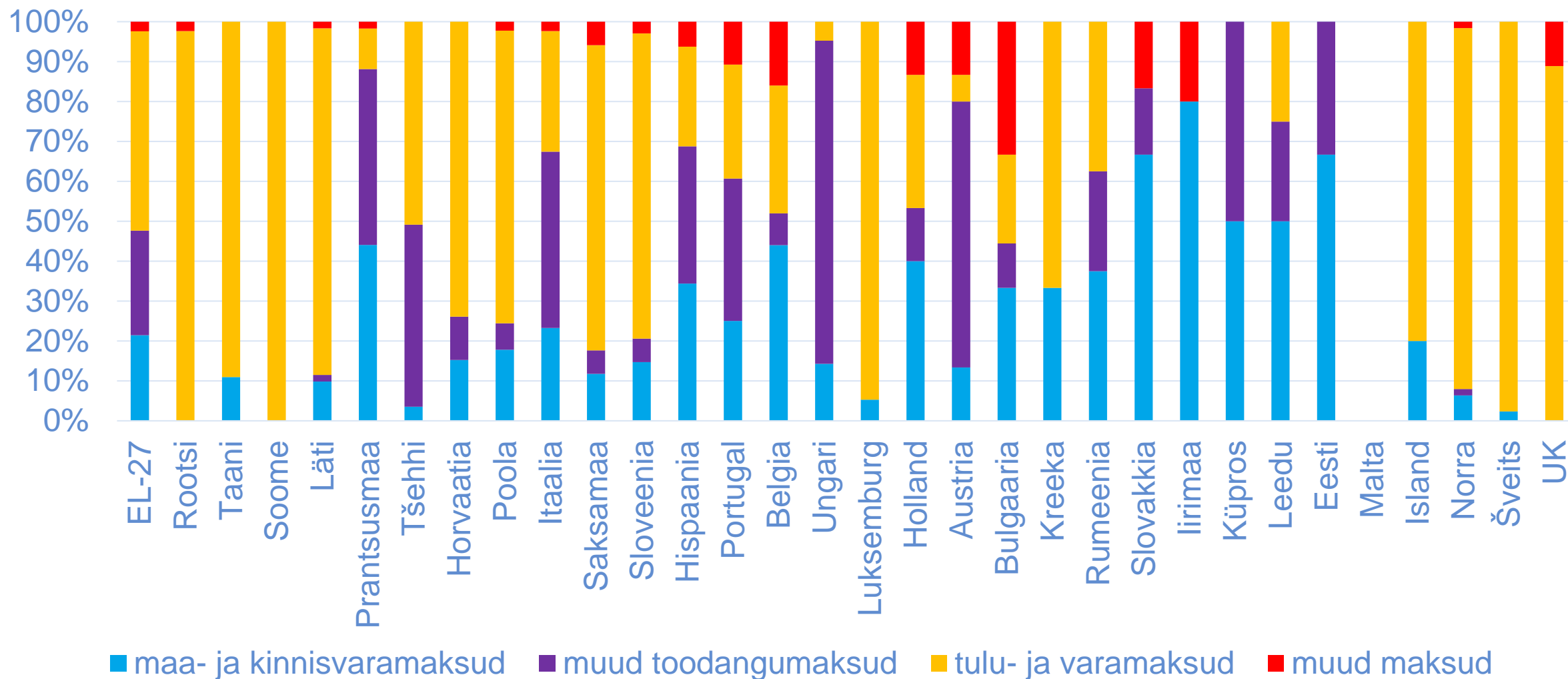
(Eurostat, 2021)

Kohalikud maksud EL-s 2019.a. (% SKP-st)

(Eurostat, 2021)

Kohalikud maksud EL-s 2019.a.

(Eurostat, 2021)

„Hea kohaliku maksu“ kriteeriumid

- Horisontaalne ja vertikaalne õiglus (võrdsus)
- Allokatiivne efektiivsus: hääletajad, maksjad ja kasusaajad samad; seotus saadava kasuga (*benefit principle*); maksukoormuse lasumine residentidel (maksuekspordi vältimine)
- Nähtavus: maksjad teadlikud oma maksukoormuse suurusest
- Ökonoomsus: halduskulud (kõigi osapoolte omad)
- Küllaldane tulupotentsiaal, kergesti kohandatav maksumäär ja/või elastne maksubaas
- Tulude stabiilsus: ei oleks (lühiajaliselt) suuri kõikumisi laekumistes, et (KOV) majanduse tsüklilised kõikumised laekumisi tugevalt ei mõjutaks
- Immobiilne maksubaas vältimaks maksubaasi erosiooni
- Maksubaas geograafilises mõttes ühtlaselt jaotunud
- Maksubaas selgelt seostatav ühe konkreetse KOV-ga

Võimalusi KOV-de maksuautonoomia suurendamiseks

- Kinnisvaramaks - teooria kohaselt sobivaim maks kohalikule tasandile, eriti elamumaale rakendatuna; seda on Eestile soovitanud ka rahvusvahelised organisatsioonid; ka „teise eluaseme maks“ ehk suvekodude ja väljaüuritavate pindade maksustamine
- Kohalik tulumaks - KOV õigus kehtestada riiklikule tulumaksule kohalik maksulisa (teatud etteantud piirides); teooria kohaselt kõige soovitatavam kohalike omatulude oluliseks suurendamiseks
- Erinevad ettevõtetemaksud - teooria kohaselt ei ole kõige sobilikumad
- Käibemaksu kohalik lisa, müügitaks - EL reeglid võivad takistada, teooria kohaselt sobilik pigem regionaal-, mitte kohalikule tasandile
- Turismimaks – puudutab vaid teatud KOV-e
- Keskkonnamaksud – puudutavad vaid teatud KOV-e

Kokkuvõtteks

Kas Eesti KOV-id vajavad ulatuslikumat maksuautonoomiat?

Sõltub sellest, kui ulatuslikku KOV kuluautonoomiat pidada vajalikuks
EL riikidest on Eesti KOV-de maksuautonoomia tase kõige madalam
(Maltal KOV maksud puuduvad); statistika võib olla petlik – riikide
maksusüsteemid reeglina keerulised, KOV tegelik maksuautonoomia sageli
madalam kui statistikast paistab

Kui tahta Eesti KOV-ide maksuautonoomiat suurendada, siis kuidas
seda teha?

Kohalikul tasandil rakendamiseks ideaalselt sobivaid makse ei ole olemas
Üldise maksuautonoomia suurendamiseks oleks sobivaimad kinnisvara-
maks ja/või kohalik tulumaksulisa

Tuleb arvestada, et KOV maksuautonoomia suurendamisega kaasneb
reeglina tuluerisuste suurenemine KOV-de vahel => võib tingida kesk-
valitsuse ulatuslikuma sekkumise

TARTU ÜLIKOOL

Täna kuulamast!

unitartu

tartuylikool

